

Høringsuttalelse -

forslag om endret arbeidsulykkesbegrep i folketrygdloven § 13-3

Innledning

Juristforbundet representerer over 24 000 jurister i statlig, kommunal og privat sektor, i domstolene og jusstudenter, og er Norges største fag- og interesseorganisasjon for jurister.

Juristforbundet viser til høringsbrev fra Arbeids- og inkluderingsdepartementet 5. september 2025 med forslag om endret arbeidsulykkesbegrep i Folketrygdloven § 13-3. Departementet forslår å fjerne vilkårene om at arbeidsulykken må være en uventet ytre hendelse og at belastningen må være usedvanlig i forhold til det som er normalt i yrket, for å gi rett til yrkesskadeerstatning. Det viktigste skal være risikoen for det konkrete arbeidet man utfører.

Departementet slår videre fast at endringene skal gjøre det lettere å få erstatning for reelle yrkesskader, uavhengig av yrke og kjønn.

Overordnede vurderinger

Juristforbundet støtter i hovedsak forslagene til endringer i arbeidsulykkesbegrepet. Vi mener det er positivt av kravet om «uventet og usedvanlig» fjernes og at det legges større vekt på risikoen ved arbeidet. Innføringen av «risiko ved arbeidet» som kjerne i vurderingen gir en mer rettferdig behandling på tvers av yrker.

Avgrensningen mot «livets alminnelige risiko» er viktig ved at den ivaretar hensynet til at ikke alle tilfeldige hendelser i arbeidstiden skal gi grunnlag for yrkesskadedekning. Vi er imidlertid skeptiske til en ordlyd som gir rom for stor grad av skjønn og som således ikke gir tilstrekkelig veiledning og lite forutsigbarhet for brukerne.

En mer presis bestemmelse vil også sikre større grad av likebehandling.

Det er videre grunn til å se nærmere på om den foreslåtte endringen hvor «livets alminnelige risiko» skal være utgangspunktet for vurderingen, er for streng/snever, og at ordlyden de facto kan innebære en innsnevring i forhold til dagens regelverk. Mange ulykker kan synes å være innenfor det den enkelte må akseptere som en del av livets alminnelige risiko, men dersom slike ulykker skjer under gitte forhold og under utførelsen av arbeidet, er det derimot ikke åpenbart at det er rimelig at hendelsen skal falle utenfor ulykkesbegrepet i folketrygdloven.

Det kan også være grunn til å se nærmere på om «livets alminnelige risiko» i praksis kan bety at det settes snevrere grenser for hvilke hendelser som omfattes i yrker som har skadepotensial innenfor det som normalt må påregnes i livet generelt, typisk belastningsskader. Det er fare for at en slik forståelse vil ramme typiske kvinneyrker.

Videre finner vi grunn til å påpeke at ordlyden i lovens arbeidsulykkebegrep utelukker belastningslidelser, dvs. påkjenning som har pågått over tid, jf. kravet til en «konkret tidsbegrenset hending». Høyesterett har slått fast at det vil være en omgåelse av bestemmelsen dersom skade påført ved flere etterfølgende og likeartede hendelser avvises fordi det er snakk om påkjenning over tid. Se HR-2013-985-A. Juristforbundet mener at ordlyden tydeligere bør reflektere dette.

Juristforbundet mener derfor at begrepet «livets alminnelige risiko» bør presiseres og konkretiseres slik at det tydeligere fremgår hva som skiller en yrkesmessig risiko fra livets alminnelige risiko.

Forslag til presiseringer

Mangfoldet i yrkeslivet gjør det vanskelig å formulere en lovtekst som gir tilstrekkelig tydelighet og presisjon samtidig som ordlyden ikke skal være for omfattende. En presisering bør derfor tas inn i forskrifter eller i form av særmerknader. Dette kan gjøres ved at det tas inn eksempler fra ulike bransjer og arbeidsområder hvor det tydeliggjøres hva som regnes som yrkesrisiko.

Det er imidlertid grunn til å tro at heller ikke en slik presisering og eksemplifisering vil være tilstrekkelig dersom målet er å gjøre bestemmelsen mest mulig tydelig og forutsigbar. Jo mer presis en bestemmelse er, desto større trygghet vil det være for at like tilfeller behandles likt, og likebehandling er et viktig rettssikkerhets prinsipp i vårt demokratiske samfunn. Etter Juristforbundets syn, bør det derfor vurderes ytterligere tiltak for å tydeliggjøre skillet.

På sikt vil rettspraksis gi en god veiledning når det gjelder forståelsen av det reviderte ulykkebegrepet, men det vil naturlig nok ta tid og rettsavgjørelser er heller ikke like tilgjengelig for alle. Basert på dette, foreslår vi at vurderinger av den yrkesmessig risikoen tas inn som en fast del av virksomhetens HMS arbeid.

Det er arbeidsgiver som har ansvaret for at alle ansatte har et forsvarlig arbeidsmiljø, både fysisk og psykososialt. Organiseringen av arbeidet, fordeling av oppgaver, forebyggende tiltak, reduksjon av risiko mm er arbeidsgivers ansvar. Det er, som konsekvens av dette, naturlig at det først og fremst er arbeidsgiver som bærer ansvaret for skader og ulykker som skjer under utførelsen av arbeidet. Dette vil være et sterkt insitament for at forebyggende tiltak tas på alvor for eksempel gjennom HMS arbeidet i virksomheten.

Forutsatt at arbeidsgiver ikke skal bære ansvaret for alle skader som skjer under utførelsen av arbeidet, er spørsmålet hvordan grensen kan defineres på en tydelig måte, men uten at det settes for strenge rammer. Det må være rom for unntak og bruk av skjønn i særlige tilfeller, til tross for at det åpner for mulig forskjellsbehandling.

Mangfoldet i yrkeslivet og diversiteten i skadepotensialet i ulike yrkesgrupper, tilsier at den konkrete vurderingen bør knyttes til den enkelte bransje og den konkrete virksomheten dersom en tydeliggjøring av skillet mot «livets alminnelige risiko» skal ha en reell verdi.

Dette kan eksempelvis gjøres ved at det utarbeides bransje-standarder og/eller at det tas inn i virksomhetens arbeid med HMS-arbeid. Det bør tas inn i vurderingen hvilke elementer som kan bidra til at en ellers normalt lite risikofylt oppgave likevel kan medføre en risiko ut over det som anses rimelig. Eksempler på dette kan være forhold som lav bemanning, hastverk, høyt arbeidspress ol.

Bransje- og virksomhetskartlegginger/risikovurderinger vil bidra til å klargjøre hvem som er nærmest til å bære risikoen for/har ansvaret for den skaden/ulykken som har oppstått. En slik åpen risikovurdering av arbeidsoppgavene utarbeidet i samarbeid med de tillitsvalgte/verneombud/AMU vil også kunne være forebyggende slik at skader og ulykker ikke skjer.

Involvering av tillitsvalgte og verneombud.

Når det gjelder etablering av yrkesmessig risiko og bransjemessige standarder, så understreker Juristforbundet viktigheten av at partene i arbeidslivet involveres i dette arbeidet, og da særlig de lokale tillitsvalgte og verneombudet, da disse er kjent med arbeidets art og mulige farer/risikoer.

Øvrige merknader

En endring i arbeidsulykkebegrepet i folketrygden vil trolig føre til økt saksmengde, ikke minst for NAV. For å unngå økte saksbehandlingstider og ulik praksis bør endringene følges opp med tilstrekkelig ressurs- og kompetanseheving i forvaltningen.

Det bør videre avklares om og eventuelt hvordan endringen i folketrygdloven vil få betydning for yrkesskadedeforsikringsloven.

Juristforbundet imøteser også forslag til endringer i begrepet «i arbeid». Nye arbeidsmåter og stor grad av fleksibilitet mtp hvor arbeidet utføres, gjør det nødvendig å se nærmere også på denne delen av bestemmelsen i folketrygdloven § 13-3.

Juristforbundet påpeker at en avgrensning mot «livets alminnelige risiko» vil kunne slå forskjellig ut avhengig av om arbeidet utføres fra arbeidsstedet eller fra hjemmekontor. I dansk rett legges det vekt på tilknytningen/nærheten til arbeidet ved vurdering av om en ulykke er å anse som en arbeidsulykke, og ikke hva som faller innenfor eller utenfor livets alminnelige risiko.

Oppsummering og konklusjon

Juristforbundet støtter intensjonen om en mer rettferdig og likestilt yrkesskadedekning, men ber om at departementet presiserer og konkretiserer skillet mellom yrkesmessig risiko og livets alminnelige risiko ytterligere.